

اعتباریابی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش آموزان

دکتر محمدعلی زکی*

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی میزان رضایت از زندگی به عنوان شاخص نگرش مثبت نسبت به زندگی انجام شده است. **روش:** مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی (MSLSS) بر روی ۲۰۰ دانش آموز دبیرستانی (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) با سه گرایش تحصیلی ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی که به روش نمونه گیری خوشه‌ای - چندمرحله‌ای - تصادفی از ناحیه‌های سه و پنج شهر اصفهان انتخاب شده بودند، انجام شد. داده‌ها به کمک آزمون آماری t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یک طرفه و تحلیل عاملی، تحلیل گردیدند.

یافته‌ها: آلفای کرونباخ در کل آزمودنی‌ها، بین دانش آموزان پسر و دانش آموزان دختر به ترتیب ۰/۸۶۳، ۰/۸۴۴ و ۰/۸۴۴ بود. افزون بر آن پایایی ابزار بر حسب دو ناحیه آموزشی (سه و پنج) و هم چنین به تفکیک سه گرایش تحصیلی (ریاضی، علوم تجربی و علوم انسانی) مطلوب بود. پایایی پاره‌مقیاس‌های پنج‌گانه ابزار پژوهش (دوستان، خود، مدرسه، خانواده و محیط زندگی) نیز مطلوب بود. تحلیل عاملی نشان داد که گویه‌های ابزار را می‌توان به پنج عامل کاهش داد که بازگوکننده روایی سازه است. **نتیجه گیری:** این مقیاس را می‌توان به عنوان ابزاری پایا برای دانش آموزان دبیرستانی شهر اصفهان به کار برد.

کلیدواژه: رضایت از زندگی، اعتباریابی، دانش آموزان، مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش آموزان

مقدمه

در بررسی‌های انجام شده پیرامون سازه روانشناختی احساس خوشبختی ذهنی در دو دهه گذشته، مدل سه بعدی احساس خوشبختی ذهنی که عبارت از احساس مثبت، احساس منفی و رضایت از زندگی است، مورد توجه بوده است. تصور ذهنی رضایت از زندگی از دو بعد دیگر متفاوت است. رضایت از زندگی بیشتر مقوله‌ای شناختی است در حالی

یکی از شاخص‌های بهداشت روانی میزان رضایت از زندگی است. مراد از رضایت زندگی، نگرش فرد، ارزیابی عمومی نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی، هم چون زندگی خانوادگی و تجربه آموزشی است (دینر^۱، سان^۲، لوکاس^۳ و اسمیت^۴، ۱۹۹۹).

* دکترای جامعه‌شناسی، استادیار دانشگاه امام حسین (ع)، اصفهان، کیلومتر ۵ جاده شیراز، مجتمع دانشگاهی حضرت امیرالمؤمنین (ع)، گروه علوم انسانی.

E-mail: mazaki42@yahoo.com

دورنگار: ۰۳۱۱-۶۸۰۴۲۴۳

1- Diener
3- Lucas

2- Sun
4- Smith

که احساس منفی و مثبت مقوله‌ای احساسی و عاطفی به‌شمار می‌رود (داینر، ۱۹۸۴؛ ادمونز^۱ و داینر، ۱۹۸۵، به‌نقل از گرینسپون^۲ و ساکلوفسکی^۳، ۱۹۹۸). احساس خرسندی و رضایت از جنبه‌های زندگی، از مؤلفه‌های نگرش مثبت افراد نسبت به جهانی است که در آن زندگی می‌کنند. رضایت از زندگی با ارزش‌ها ارتباط نزدیک اما پیچیده‌ای دارد و معیارهایی که افراد بر پایه آن درک ذهنی خود را از خوشبختی ارزیابی می‌کنند، متفاوت است.

تجربه شادکامی و رضایت از زندگی هدف برتر زندگی به‌شمار می‌رود و احساس غم و ناخرسندی اغلب مانعی در راه انجام وظایف فرد شمرده می‌شوند (آناس^۴، ۱۹۹۳، به‌نقل از لاگلین^۵ و هیوبنر^۶، ۲۰۰۱). رضایت از زندگی بازتاب توازن میان آرزوهای شخص و وضعیت فعلی او می‌باشد. به بیان دیگر هرچه شکاف میان سطح آرزوهای فرد و وضعیت عینی وی بیشتر گردد، رضایتمندی او کاهش می‌یابد (اینگهارت، ۱۳۷۳).

پژوهش‌های انجام شده در زمینه رضایت از زندگی در بین نوجوانان نشان داده است که رضایتمندی و تلقی مثبت از زندگی در گروه سنی نوجوانان یا دانش‌آموزان کاملاً متفاوت از بزرگسالان است و پژوهش در این زمینه نیازمند لحاظ نمودن مؤلفه‌های ویژه آنان است. رضایتمندی نوجوانان و جوانان از زندگی زمینه‌ساز گسترش دامنه رضایت آنان به حوزه‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است. افزایش تنش‌ها و مشکلات رفتاری، ناامیدی، اضطراب، افسردگی از جمله آثار منفی نارضایتی از زندگی است که پیامدهایی هم‌چون کاهش روحیه مشارکت‌جویی اجتماعی، تعاون و اعتماد اجتماعی خواهد داشت.

در زمینه رضایت از زندگی کامرون^۷ (۲۰۰۱) اعتبار سازه‌ای و عاملی رضایت از زندگی را در یک مقطع زمانی ارزیابی نموده و دریافت که رضایت از زندگی متأثر از رضایت از کار، رضایت از اوقات فراغت و نیز سلامتی است. رضایت از زندگی توسط معیارهایی بیشتر ذهنی اندازه‌گیری می‌شود. در پژوهش اکتشافی لاکلند^۸ (۲۰۰۱) رضایت از زندگی در میان دانشجویان ملیت‌های مختلف، عواملی هم‌چون تعداد دوستان، رضایت مالی، احساس تبعیض و اطلاعات دریافت‌شده اولیه (پیش از ورود به محل اقامت) از عواملی هستند که بر رضایت از زندگی دانشجویان تأثیر دارند.

یافته‌های پژوهش در زمینه تجارب زندگی، جهت‌گیری کنترل درونی یا بیرونی و رضایت تحصیلی در میان نوجوانان نشان می‌دهد که متغیرهای جمعیتی مانند پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر رضایت تحصیلی تأثیری ندارند. بررسی لاگلین و هیوبنر (۲۰۰۱) رضایت از زندگی را ارزیابی شناختی فرد از کیفیت زندگی خود دانسته، با توجه به کاستی‌های پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه رضایت از زندگی در میان نوجوانان به معرفی مقیاس مناسب نوجوانان و مؤلفه‌های آن پرداخت.

مقیاس‌های طراحی شده رضایت از زندگی کوشش در بررسی داوری‌ها و ارزشیابی‌های مثبت افراد داشته‌اند و مقیاس‌های مورد نظر، واکنشی نسبت به مفهومی نمودن احساس خوشبختی افراد می‌باشد. قضاوت‌ها و ارزشیابی‌های افراد می‌توانند مربوط به ابعاد گوناگون زندگی آنها باشد و در نهایت موجب تأثیرات مثبت در روابط آنها با سایر افراد و زمینه‌های فعالیت افراد در قلمروهای شغلی و آموزشی شود (کینگ^۹، لیوبومیرسکی^{۱۰} و داینر، ۲۰۰۳). میزان کم بهادادن به پدیده‌های مربوط به زندگی باعث تأثیرات منفی در روحیات افراد گردیده، موجب بروز مشکلاتی در بهداشت روانی و بدنی افراد می‌شوند (فریش^{۱۱}، ۲۰۰۰).

مقیاس‌های چندی در زمینه رضایت از زندگی کودکان و نوجوانان وجود دارد که می‌توان به ساخت و طراحی سه مقیاس اشاره کرد:

الف) مقیاس رضایت از زندگی دانش‌آموزان^{۱۲} (SLSS): شامل هفت گویه می‌باشد و برای گروه سنی ۸-۱۸ سال کاربرد دارد (هیوبنر، ۱۹۹۴).

ب) مقیاس کوتاه چندگانه رضایت از زندگی دانش‌آموزان^{۱۳} (BMSLSS): مقیاس یادشده دارای پنج ماده بوده، به ارزیابی افراد در پنج زمینه خانوادگی، دوستان، تجربه آموزشی، خود و محیط زندگی و قضاوت افراد در پنج زمینه مورد نظر می‌پردازد (هیوبنر، سولدو^{۱۴} و والویس^{۱۵}، ۲۰۰۳).

1- Edmons	2- Greenspoon
3- Saklofske	4- Annas
5- Laughlin	6- Huebner
7- Cameron	8- Lackland
9- King	10- Lyubomirsky
11- Frisch	
12- Students' Life Satisfaction Sale	
13- Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale	
14- Suldo	15- Valois

ج) مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان^۱ (MSLSS): این مقیاس دارای چهار ماده بوده، به ارزیابی افراد در پنج زمینه خانواده، دوستان، مدرسه، خود و محیط زندگی با هدف‌های زیر می‌پردازد (هیونبر، ۲۰۰۱؛ هیونبر، لاگلین، اش^۲ و گیلمن^۳، ۱۹۹۸):

۱- ارزیابی افراد در زمینه مدرسه، خانواده، دوستان؛
۲- شناسایی میزان کلی رضایت از زندگی با توجه به جمع نظریه‌های افراد در چندین زمینه.

این مقیاس را هیونبر (۱۹۹۴) در مقاله‌ای که برای ساخت و طراحی مقیاسی برای کودکان نوشته شده بود، ارائه نمود و در پژوهش دیگری یافته‌های مربوط به اعتباریابی آن به‌وسیله هیونبر، لاگلین، اش و گیلمن (۱۹۹۸) ارزیابی گردیده است.

هدف اصلی این پژوهش اعتباریابی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان است. افزون بر آن به بررسی مقیاس یادشده در میان دانش‌آموزان دختر و پسر و هم‌چنین در سه گرایش تحصیلی (علوم تجربی، علوم انسانی و ریاضی فیزیک) و در نهایت بر اساس نواحی دوگانه آموزشی (سه و پنج) ساخته شده است.

روش

نمونه شامل ۲۰۰ دانش‌آموز (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) مقطع متوسطه در سه رشته علوم تجربی، ریاضی فیزیک و علوم انسانی در دو ناحیه آموزش و پرورش (نواحی سه و پنج) شهر اصفهان بود. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای - چندمرحله‌ای تصادفی بود. نخست از میان دانش‌آموزان پسر و دختر (هر کدام ۵۰٪) و هم‌چنین از سه گرایش تحصیلی علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی فیزیک (به‌صورت یکسان) انتخاب شدند. از میان نواحی پنجگانه آموزش و پرورش، دو ناحیه سه و پنج به تصادف انتخاب شدند. در مرحله سوم آزمودنی‌ها از میان دختران و پسران کلاس‌های پایه دوم متوسطه نواحی مورد نظر به تصادف انتخاب گردیدند.

مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان (MSLSS) در بررسی‌های هیونبر (۱۹۹۴) برای مقطع ابتدایی، هیونبر و همکاران (۱۹۹۸) برای مقطع راهنمایی و توسط پژوهشگران دیگر (گیلمن، هیونبر و لاگلین، ۲۰۰۰) برای مقطع دبیرستان معتبر گزارش شده است. ابزار یادشده، میزان رضایت از زندگی دانش‌آموزان را در پنج زمینه خود، مدرسه، دوستان، خانواده و محیط زندگی، بررسی می‌کند و

پارامترهای مقیاس‌های خود، مدرسه، دوستان، خانواده و محیط زندگی به ترتیب دارای هفت، هشت، نه، هفت و نه ماده شش‌گزینه‌ای هستند. هیونبر (۱۹۹۸) پایایی ابزار پژوهش را به روش آلفای کرونباخ ($\alpha=0.89$) گزارش نمود. پایایی ابزار به روش بازآزمایی دو و چهار هفته با دامنه ۰/۷۰ - ۰/۹۰ گزارش شده است. روایی آن در پژوهش‌های مورد نظر رابطه معنی‌داری با شاخص خود گزارشی احساس خوشبختی^۴ ($r=0.54$) و مقیاس مطلوبیت اجتماعی^۵ ($r=0.45$) داشته، ولی رابطه معنی‌داری با متغیرهای جمعیتی هم‌چون جنس، سن و غیره نداشته است (هیونبر، ۱۹۹۴؛ هیونبر و همکاران، ۱۹۹۸؛ هیونبر، ۲۰۰۱).

تحلیل داده‌های گردآوری شده، به کمک روش‌های آماری توصیفی آزمون t ، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس (یک راهه) و تحلیل عاملی انجام شد.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در زمینه گویه‌های مقیاس MSLSS نشان داد که ۱۵ گویه بالای میانگین پنج، ۱۷ گویه بالای میانگین چهار، هفت گویه دارای میانگین بین ۴-۳ می‌باشند و تنها گویه ۳۹ دارای میانگین ۲/۸ بوده است (جدول ۱). با توجه به پارامترهای پنج‌گانه، یافته‌های پژوهش نشان دادند که میانگین و نمره رضایت از خانواده ۳۵/۷ (انحراف معیار ۵/۶۹) بوده، میانگین و نمره رضایت از دوستان ۴۲ (انحراف معیار ۷/۲۹) می‌باشد. رضایت از مدرسه دارای میانگین ۳۴/۲ (انحراف معیار ۸/۵) بوده، رضایت از محیط زندگی دارای میانگین ۳۴/۷ (انحراف معیار ۹/۰۲) و رضایت از خود دارای میانگین ۳۴/۶ (انحراف معیار ۵/۶۸) است. در مجموع کل مقیاس رضایت از زندگی دارای میانگین ۱۸۱/۳۹ (انحراف معیار ۲۴/۰۲۴) می‌باشد.

از سوی دیگر تفاوت معنی‌داری در زمینه پارامترهای رضایت از خانواده، رضایت از دوستان، رضایت از خود، و هم‌چنین کل مقیاس میان آزمون‌های دختر و پسر دانش‌آموز دیده نشد، اما در زمینه پارامترهای رضایت از مدرسه ($p<0.001$) و رضایت از محل زندگی ($p<0.01$)، تفاوت معنی‌دار است ($t=3.206$) تفاوت میان دختران و پسران معنی‌دار است.

1- Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale
2- Ash
3- Gilman
4- self-report well-being index
5- Social Desirability Scales

جدول ۱- شاخص‌های آمار توصیفی گویه‌های چهل مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی

گویه	میانگین (انحراف معیار)	گویه	میانگین (انحراف معیار)
خانواده ۱	(۱/۱۵) ۵/۳۳	مدرسه ۵	(۱/۶۱) ۴/۲۴
خانواده ۲	(۰/۸۹) ۵/۵۵	مدرسه ۶	(۱/۵۰) ۴/۴۴
خانواده ۳	(۱/۰۱) ۵/۳۵	مدرسه ۷	(۱/۶۱) ۴/۳۶
خانواده ۴	(۱/۲۹) ۵/۱۳	مدرسه ۸	(۱/۶۳) ۴/۹۳
خانواده ۵	(۱/۳۱) ۵/۰۹	محیط ۱	(۱/۸۵) ۳/۵۴
خانواده ۶	(۱/۳۳) ۵/۰۹	محیط ۲	(۱/۹۵) ۴/۱۸
خانواده ۷	(۱/۴۵) ۴/۲۱	محیط ۳	(۱/۹۶) ۴/۰۱
دوستان ۱	(۱/۰۸) ۵/۲۰	محیط ۴	(۲/۰۲) ۳/۴۳
دوستان ۲	(۱/۴۱) ۵/۲۴	محیط ۵	(۱/۷۵) ۳/۵۱
دوستان ۳	(۱/۴۶) ۴/۲۹	محیط ۶	(۱/۲۹) ۵/۱۱
دوستان ۴	(۱/۴۰) ۴/۵۳	محیط ۷	(۱/۷۵) ۳/۸۷
دوستان ۵	(۱/۰۹) ۵/۰۱	محیط ۸	(۱/۷۴) ۲/۸۰
دوستان ۶	(۱/۵۵) ۴/۶۸	محیط ۹	(۲) ۴/۲۱
دوستان ۷	(۱/۹۲) ۳/۱۵	خود ۱	(۰/۹۲) ۵/۶۱
دوستان ۸	(۱/۲۱) ۵/۰۷	خود ۲	(۱/۰۸) ۵/۰۷
دوستان ۹	(۱/۵۵) ۴/۸۲	خود ۳	(۱/۶۲) ۴/۳۴
مدرسه ۱	(۱/۷۰) ۴/۳۱	خود ۴	(۱/۶۴) ۴/۸۱
مدرسه ۲	(۱/۲۷) ۵/۰۱	خود ۵	(۱/۲۹) ۴/۶۵
مدرسه ۳	(۱/۵۹) ۳/۱۸	خود ۶	(۱/۳۹) ۴/۷۴
مدرسه ۴	(۱/۷۶) ۴/۷۵	خود ۷	(۰/۹۹) ۵/۴۴

با توجه به نواحی آموزشی آزمودنی‌ها، داده‌ها گویای آن است که تفاوت معنی‌داری در زمینه پاره‌مقیاس‌های رضایت از مدرسه ($t=۳/۱۳۱, p<۰/۰۱$)، رضایت از محیط زندگی ($t=۲/۲۰۵, p<۰/۰۵$) و هم‌چنین کل مقیاس MSLSS ($t=۲/۵۵, p<۰/۰۱$) در میان دانش‌آموزان ناحیه سه و پنج آموزش و پرورش وجود دارد؛ در حالی که تفاوت معنی‌داری در زمینه پاره‌مقیاس‌های رضایت از خانواده و دوستان میان دانش‌آموزان ناحیه‌های سه و پنج آموزشی دیده نشد.

شاخص‌های آماری مربوط به مؤلفه‌ها و کل مقیاس رضایت از زندگی به تفکیک گرایش‌های تحصیلی در **جدول ۲** گزارش شده است. همان‌گونه که جدول یادشده نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری در رضایت از زندگی در ابعاد خانواده، مدرسه و محیط زندگی میان سه گرایش تحصیلی ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی وجود ندارد، اما بین سه گرایش تحصیلی در زمینه پاره‌مقیاس‌های رضایت از دوستان و خود تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مجموع رضایت از زندگی میان سه گرایش تحصیلی دارای تفاوت معنی‌دار می‌باشد؛ به گونه‌ای که میزان رضایت از زندگی دانش‌آموزان با گرایش علوم تجربی بیشتر از دانش‌آموزان با گرایش ریاضی فیزیک بوده و رضایت از زندگی دانش‌آموزان با گرایش علوم انسانی، کمتر از دوگرایش دیگر می‌باشد (**جدول ۲**).

جدول ۲- نتایج آزمون F در خصوص کل مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان (MSLSS) و پاره‌مقیاس‌های آن با توجه به گرایش‌های تحصیلی

پاره‌مقیاس‌ها	ریاضی فیزیک میانگین (انحراف معیار)	علوم تجربی میانگین (انحراف معیار)	علوم انسانی میانگین (انحراف معیار)	آماره آزمون F	سطح معنی‌داری
رضایت از خانواده	(۵/۶) ۳۵/۸	(۵/۲۷) ۳۶/۸	(۵/۹۸) ۳۴/۶	۲/۴۶	N.S.
رضایت از دوستان	(۶/۳) ۴۳/۳	(۶/۱۵) ۴۳/۷	(۸/۳۲) ۳۹/۵	۷/۴۶	۰/۰۰۱
رضایت از مدرسه	(۹/۰) ۳۵/۷	(۷/۷۶) ۴۳/۹	(۸/۵۹) ۳۲/۵	۲/۶۳	N.S.
رضایت از محیط	(۸/۵) ۳۵/۱	(۸/۰۱) ۳۵/۹	(۱۰/۱۸) ۳۳/۳	۱/۴۳	N.S.
رضایت از خود	(۸/۲۱) ۳۵/۳	(۴/۶۴) ۳۶/۳	(۶/۳۸) ۳۲/۸	۷/۶۷	۰/۰۰۱
رضایت از زندگی	(۲۲/۴۳) ۱۸۵/۲	(۱۷/۳) ۱۸۷/۶	(۲۷/۹۲) ۱۷۲/۷	۸/۱۸	۰/۰۰۱

جدول ۳- ماتریس همبستگی میان کل مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش آموزان (MSLSS) و پاره‌مقیاس‌های مربوطه

رضایت از خانواده	رضایت از دوستان	رضایت از مدرسه	رضایت از محیط زندگی	رضایت از خود
رضایت از دوستان	۰/۱۹۸ p<۰/۰۱			
رضایت از مدرسه	۰/۲۳۴ p<۰/۰۰۱	۰/۱۵۵ p<۰/۰۵		
رضایت از محیط زندگی	۰/۳۶۶ p<۰/۰۰۱	۰/۳۵۴ p<۰/۰۰۱	۰/۲۳۷ p<۰/۰۰۱	
رضایت از خود	۰/۳۸۱ p<۰/۰۰۱	۰/۴۰ p<۰/۰۰۱	۰/۴۰ p<۰/۰۰۱	۰/۳۱۲ p<۰/۰۰۱
کل مقیاس MSLSS	۰/۵۸ p<۰/۰۰۱	۰/۶۶ p<۰/۰۰۱	۰/۶۴ p<۰/۰۰۱	۰/۷۳ p<۰/۰۰۱

در زمینه بررسی رابطه معنی‌دار میان متغیرهای پژوهش ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که: الف) رابطه معنی‌داری میان کل مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش آموزان و هریک از پاره‌مقیاس‌های پنج‌گانه (رضایت از خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی، خود) وجود دارد (جدول ۳). بیشترین میزان رابطه رضایت از زندگی مربوط به پاره‌مقیاس رضایت از محیط زندگی است ($r=0/73$) و رضایت از خود ($r=0/69$)، رضایت از دوستان ($r=0/66$)، رضایت از مدرسه ($r=0/64$) و رضایت از خانواده ($r=0/58$) دارای همبستگی پایین‌تری هستند.

ب) رابطه معنی‌داری میان هر یک از پاره‌مقیاس‌های پنج‌گانه با یکدیگر وجود دارد و بیشترین میزان رابطه میان رضایت از خود با رضایت از دوستان ($r=0/40$) و رضایت از خانواده ($r=0/38$) می‌باشد. پایایی مقیاس MSLSS با توجه به آماره آلفای کرونباخ بر روی ۲۰۰ آزمودنی، ۰/۸۶ به دست آمد. آماره آلفای کرونباخ با حذف هر گویه نیز محاسبه شد. افزون بر آن ضرایب همبستگی هر کدام از گویه‌ها با کل مقیاس گزارش شده است. ۲۸ گویه ابزار دارای ضریب همبستگی بالای ۰/۳۰ با کل مقیاس می‌باشند (جدول ۴). آلفای کرونباخ مقیاس یادشده در میان دختران ($n=100$) و در میان پسران ($n=100$) ۰/۸۴ به دست آمد. هم چنین مقدار یادشده در میان دانش آموزان ناحیه سه ($n=100$) و در دانش آموزان ناحیه پنج ($n=100$) ۰/۸۲ بود. آماره مورد نظر در دانش آموزان با گرایش ریاضی فیزیک ($n=66$)، دانش آموزان رشته علوم تجربی

الگوی تحلیل عاملی MSLSS = ۰/۷۷۷ شاخص آماری KMO) و نیز شاخص آزمون کرویت ($p<0/001$) از نظر آماری معنی‌دار بود. از این رو تحلیل عاملی مطلوب است. برای انتخاب گویه‌ها از مرز ۰/۳۰ برای محاسبه بار عاملی بهره گرفته شده است (کلاین، ۱۳۸۰). آماره‌های اولیه برای تحلیل عاملی، مقدار ویژه و درصد واریانس هر یک از عوامل کاهش یافته محاسبه شده است (جدول ۴)؛ گفتنی است که گویه‌های ۳۹ و ۲۴ بار عاملی کمتر از ۰/۳۰ داشتند ولی چون پایایی ابزار با ۳۸ ماده ۰/۸۷ به دست آمد و با پایایی ابزار دارای ۴۰ ماده تفاوت فاحشی ندارد، از این رو پژوهش متکی بر مقیاس ۴۰ ماده‌ای اجرا و تحلیل شد. در مرحله بعد، به تحلیل عامل پس از چرخش واریماکس اقدام گردید. یافته‌ها نشان دادند که چهل گویه مقیاس MSLSS را می‌توان به پنج عامل کاهش داد. عامل اول دارای مقدار ویژه ۴/۲۴۸ می‌باشد و ۱۰/۶۲٪ تغییرات گویه‌های مورد نظر را تبیین می‌نماید. عوامل دوم، سوم، چهارم، و پنجم هر کدام به ترتیب در بردارنده مقادیر ویژه ۳/۷۱، ۳/۶۸، ۳/۱۹ و ۲/۹۴ بوده، به ترتیب ۹/۲۹٪، ۹/۲۲٪، ۷/۹۹٪ و ۷/۳۶٪ تغییرات گویه‌های هر عامل را تبیین می‌کنند (جدول ۵). در زمینه هر یک از پاره‌مقیاس‌ها و گویه‌های مربوطه، داده‌ها گویای آن هستند که عامل اول رضایت از مدرسه، عامل دوم رضایت از

میزان ۰/۷۱۳ محاسبه شد و آزمون کرویت در سطح معنی دار ($p < ۰/۰۰۱$) می‌باشد. مقدار ویژه عامل کاهش یافته ۲/۲۰۸ می‌باشد و عامل یادشده ۰/۴۴/۱۶٪ تغییرات پنج پاره‌مقیاس رضایت از زندگی را تبیین می‌کند؛ هم‌چنین بارهای عاملی پنج پاره‌مقیاس رضایت از خود، رضایت از محیط زندگی، رضایت از دوستان، رضایت از خانواده و رضایت از مدرسه به ترتیب ۰/۷۵۶، ۰/۶۹۲، ۰/۶۶۸، ۰/۶۲۵ و ۰/۵۶۳ به دست آمد.

دوستان، عامل سوم رضایت از خانواده، عامل چهارم رضایت از خود و عامل پنجم رضایت از محیط زندگی می‌باشد. با توجه به مقایسه گویه‌های مورد نظر در زمینه هر یک از عوامل و پاره‌مقیاس‌ها، داده‌ها نشان می‌دهند که همه گویه‌های مورد نظر در عوامل کاهش یافته، جای گرفته‌اند و این یافته‌ها می‌توانند معرف روایی سازه ابزار پژوهش باشند. این بررسی نشان داد که پنج پاره‌مقیاس رضایت از زندگی را می‌توان به یک عامل کاهش داد. شاخص آماره KMO به

جدول ۴- شاخص‌های پایایی (آماره آلفای کرونباخ) مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان (MSLSS)

شاخص‌های پایایی مقیاس			شاخص‌های پایایی مقیاس		
همبستگی باکل مقیاس	پایایی با حذف گویه	گویه	همبستگی باکل مقیاس	پایایی با حذف گویه	گویه
۰/۴۶۴	۰/۸۵۷	مدرسه ۵	۰/۲۷۱	۰/۸۶۱	خانواده ۱
۰/۴۶۰	۰/۸۵۷	مدرسه ۶	۰/۱۷۳	۰/۸۶۲	خانواده ۲
۰/۴۰۸	۰/۸۵۸	مدرسه ۷	۰/۳۰۱	۰/۸۶۱	خانواده ۳
۰/۴۶۵	۰/۸۵۷	مدرسه ۸	۰/۱۹۲	۰/۸۶۲	خانواده ۴
۰/۴۴۳	۰/۸۵۷	محیط ۱	۰/۴۱۹	۰/۸۵۸	خانواده ۵
۰/۱۹۰	۰/۸۶۴	محیط ۲	۰/۴۳۳	۰/۸۵۸	خانواده ۶
۰/۴۳۵	۰/۸۵۷	محیط ۳	۰/۵۳۷	۰/۸۵۶	خانواده ۷
۰/۲۶۴	۰/۸۶۲	محیط ۴	۰/۳۸۸	۰/۸۵۹	دوستان ۱
۰/۲۶۹	۰/۸۶۱	محیط ۵	۰/۱۸۲	۰/۸۶۳	دوستان ۲
۰/۲۹۲	۰/۸۶۱	محیط ۶	۰/۴۶۵	۰/۸۵۷	دوستان ۳
۰/۴۵۶	۰/۸۵۷	محیط ۷	۰/۴۶۸	۰/۸۵۷	دوستان ۴
۰/۲۰۰	۰/۸۶۳	محیط ۸	۰/۵۴۸	۰/۸۵۷	دوستان ۵
۰/۴۴۹	۰/۸۵۷	محیط ۹	۰/۱۸۴	۰/۸۶۳	دوستان ۶
۰/۳۷۲	۰/۸۵۸	خود ۱	۰/۰۰۶	۰/۸۶۹	دوستان ۷
۰/۳۹۶	۰/۸۶۰	خود ۲	۰/۴۹۹	۰/۸۵۷	دوستان ۸
۰/۳۷۲	۰/۸۵۹	خود ۳	۰/۴۱۵	۰/۸۵۸	دوستان ۹
۰/۳۶۹	۰/۸۵۹	خود ۴	۰/۲۴۷	۰/۸۶۲	مدرسه ۱
۰/۵۴۷	۰/۸۵۹	خود ۵	۰/۴۴۸	۰/۸۵۸	مدرسه ۲
۰/۳۳۳	۰/۸۵۶	خود ۶	۰/۱۴۸	۰/۸۶۴	مدرسه ۳
۰/۳۱۸	۰/۸۶۰	خود ۷	۰/۳۳۹	۰/۸۶۰	مدرسه ۴

جدول ۵- نتایج نهایی تحلیل عاملی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان
پس از چرخش واریماکس

نمره تحلیل عاملی	ماده (گویه) مقیاس	نمره تحلیل عاملی	ماده (گویه) مقیاس
۰/۶۳۲	خانواده ۱		عامل اول
۰/۶۲۸	خانواده ۴	۰/۷۵۹	مدرسه ۷
۰/۶۲۲	خانواده ۲	۰/۷۵۹	مدرسه ۶
۰/۶۱۳	خانواده ۶	۰/۷۵۱	مدرسه ۵
۰/۶۱۱	خانواده ۷	۰/۷۴۹	مدرسه ۸
۰/۵۰۹	محیط زندگی ۶	۰/۷۴۶	مدرسه ۴
۰/۳۷۶	خود ۲	۰/۵۵۶	مدرسه ۲
۳/۶۸۸	مقدار ویژه	۰/۵۱۴	مدرسه ۱
۹/۲۲	درصد واریانس تغییرات	۰/۳۷۸	محیط زندگی ۵
	عامل چهارم	۰/۳۰۷	مدرسه ۳
۰/۷۰۸	خود ۴	۴/۲۴۸	مقدار ویژه
۰/۶۷۸	خود ۳	۱۰/۶۲۱	درصد واریانس تغییرات
۰/۶۴۰	خود ۶		عامل دوم
۰/۵۳۸	خود ۵	۰/۷۶۰	دوستان ۵
۰/۳۶۱	خود ۷	۰/۷۵۲	دوستان ۱
۰/۲۷۷	دوستان ۷	۰/۶۳۵	دوستان ۶
۳/۱۹۷	مقدار ویژه	۰/۶۲۴	دوستان ۴
۷/۹۹۱	درصد واریانس تغییرات	۰/۶۱۱	دوستان ۸
	عامل پنجم	۰/۵۵۰	دوستان ۳
۰/۷۷۸	محیط زندگی ۹	۰/۴۵۸	دوستان ۹
۰/۷۳۴	محیط زندگی ۴	۰/۴۳۷	دوستان ۲
۰/۷۰۷	محیط زندگی ۳	۰/۳۶۳	خود ۱
۰/۵۸۲	محیط زندگی ۷	۰/۲۷۶	محیط زندگی ۸
۰/۴۰۵	محیط زندگی ۱	۳/۷۱۶	مقدار ویژه
۰/۳۷۷	محیط زندگی ۲	۹/۲۹۱	درصد واریانس تغییرات
۲/۹۴۴	مقدار ویژه		عامل سوم
۷/۳۶۱	درصد واریانس تغییرات	۰/۷۳۷	خانواده ۳
		۰/۶۳۴	خانواده ۵

رضایت از زندگی، با یافته‌های پیشین هم‌سوئی دارد. ضریب پایایی گزارش شده در بررسی‌های گریفین^۱ و هیونر (۲۰۰۰) ۰/۷۵، گیلمن و هیونر (۲۰۰۰) ۰/۹۱، گیلمن و همکاران (۲۰۰۵) ۰/۸۷ و ۰/۸۸، و هیونر و همکاران (۱۹۹۸) ۰/۹۱ است که با یافته‌های بررسی حاضر بسیار نزدیک می‌باشد.

بحث

این بررسی نشان داد که مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی (MSLSS) دارای پایایی ۰/۸۶۳ است که گویای معنی‌دار بودن پایایی ابزار می‌باشد. افزون بر آن ضرایب پایایی محاسبه‌شده به تفکیک جنس و سه گرایش تحصیلی ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی، بازگوکننده پایایی آن می‌باشد. یافته‌های پژوهش در زمینه پایایی کل مقیاس

آزمون t تفاوت معنی داری در زمینه نمره رضایت از زندگی (کل مقیاس) میان آزمودنی های دختر و پسر نشان نداد در حالی که در پاره مقیاس های رضایت از مدرسه و رضایت از محل زندگی و میان دختران و پسران تفاوت معنی دار به دست آمد. در زمینه پاره مقیاس های رضایت از خانواده، رضایت از دوستان و رضایت از خود میان آزمودنی های دختر و پسر تفاوت معنی دار نبود.

همان گونه که بیان شد هدف اصلی پژوهش حاضر، آزمون و اعتباریابی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی در میان دانش آموزان دختر و پسر نواحی سه و پنج دبیرستان های شهرستان بانه بوده است. در این راستا بررسی پارک^۱ (۲۰۰۴) نشان داد که مؤلفه رضایت از دوستان و خانواده در مراتب اول و دوم قرار دارند. مراتب اهمیت اول تا سوم در پژوهش های گیلمن، اشبی^۲، سورکو^۳، فلورل^۴ و وارجاس^۵ (۲۰۰۵)، هیوبنر و همکاران (۱۹۹۸) و گیلمن و همکاران (۲۰۰۰) اختصاص به سه مؤلفه رضایت از دوستان، خود و خانواده داشته است. این بررسی نشان داد که رضایت از خانواده، خود و دوستان در رتبه اول تا سوم قرار گرفته اند و این یافته گویای اهمیت نقش رضایت بخش خانواده از سوی آزمودنی ها می باشد، که با یافته های پیشین هم سویی ندارد. از سوی دیگر رضایت از خود در بررسی حاضر هم چون بررسی های پیشین در مرتبه دوم قرار داشته که با پژوهش های انجام شده در این زمینه هم خوانی دارد. گروه دوستان نقش مؤثری در شکل گیری شخصیت افراد در سنین نوجوانی و جوانی دارند. از آن جا که رضایت از دوستان در بررسی حاضر دارای رتبه سوم از نظر اهمیت است، بررسی روش های افزایش و تقویت رضایت از دوستان در ایران می تواند سودمند باشد.

تحلیل عاملی نشان داد که گویه های MSLSS را می توان به پنج عامل کاهش داد و ماده های گنجانیده شده در هر یک از پاره مقیاس ها با تقسیم بندی در مرحله ساخت ابزار هم خوانی دارند. طراحان این مقیاس گویه ها را به گونه ای تدوین نموده اند که هر چند مورد از گویه های آن، دربرگیرنده بعد مشخصی از رضایت زندگی باشد. یافته های نهایی تحلیل عاملی گویای آن است که پنج پاره مقیاس رضایت از زندگی را می توان در یک عامل گنجانید و آن را رضایت از زندگی نامید که در راستای مبانی نظری ساخت و طراحی مقیاس است.

بررسی تأثیر عوامل اجتماعی- روانی در رضایت از زندگی و اعتباریابی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی در میان دانشجویان و گروه های شغلی مختلف پیشنهاد می شود. محدودیت مهم پژوهش حاضر، سنجیده نشدن روایی هم زمان ابزار به کار برده شده می باشد. پیشنهاد می شود در بررسی های آینده روایی هم زمان آن بررسی گردد. هم چنین پیشنهاد می شود که ابزار رضایت از زندگی بر حسب گروه های مختلف اجتماعی هم چون سن (نوجوانان، جوانان و بزرگسالان) و در مشاغل مختلف انجام شود.

دریافت مقاله: ۱۳۸۵/۴/۱۲؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۵/۹/۲۷؛

پذیرش مقاله: ۱۳۸۵/۹/۲۹

منابع

- کلاچین، پل (۱۳۸۰). *راهنمای آسان تحلیل عاملی*. ترجمه: سید جلال صدرالسادات و اصغر مینایی. تهران: انتشارات سمت.
- کیم، جان آن؛ مولر، چارلز (۱۳۷۸). *کاربرد تحلیل عاملی در پژوهش اجتماعی*. ترجمه: مسعود کوثری. تهران: انتشارات سلمان.
- اینگهات، رونالد (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*. ترجمه: مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.
- Cameron, M. (2001). Report on the construct validity of the Temporal Satisfaction With Life Scale. *Social Indicators Research, 54*, 37-56.
- Diener, E. E., Sun, M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin, 125*, 276-302.
- Frisch, M. B. (2000). Improving mental and physical health care through quality of life therapy and assessment, In E. D. Ieoner (Ed.). *Advances in quality of life theory and research* (pp. 207-241). Great Britain: Kluwer Academic Publication.
- Gilligan, T. D., & Huebner, E. S. (2002). Multidimensional life satisfaction reports of adolescents: A multitrait-multimethod study. *Personality and Individual Differences, 32*, 1149-1155.
- Gilman, R. E., & Huebner, S. (1997). Children's reports of their life satisfaction convergence across raters, time and

1- Park
3- Sverko
5- Varjas

2- Ashby
4- Florell

- response formats. *School Psychology International*, 18, 229-243.
- Gilman, R., & Ashby, J. S. (2003). A first study of perfectionism and multidimensional life satisfaction among adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23, 218-235.
- Gilman, R., Ashby, J. S., Sverko, D., Florell, D., & Varjas, K. (2005). The relationship between perfectionism and multidimensional life satisfaction among Croatian and American youth. *Personality and Individual Differences*, 39, 155-166.
- Gilman, R., Huebner, E. S., & Laughlin, J. E. (2000). A first study of the Multidimensional Students' Life Scale with Adolescents. *Social Indicators Research*, 52, 135-160.
- Greenspoon, P. J., & Saklofske, D. H. (1997). Validity and reliability of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Journal of Psycho-educational Assessment*, 15, 138-155.
- Greenspoon, P. J., & Saklofske, D. H. (1998). Confirmatory factor analysis of the of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Personality and Individual Differences*, 25, 965-971.
- Griffin, M. D., & Heubner, E. S. (2000). Multidimensional life satisfaction report of middle school students with serious emotional disturbance. *Journal of Psycho-educational Assessment*, 18, 111-124.
- Huebner, E. S. (1994). Preliminary development and validation of a Multidimensional life Satisfaction Scale for Children. *Psychological Assessment*, 6, 149-158.
- Huebner, E. S. (2001). *Manual for the Multidimensional students' Life Satisfaction Scale*. South Carolina: University of South Carolina.
- Huebner, E. S., Laughlin, J. E., Ash, C., & Gilman, R. (1998). Further validation of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Journal of Psychological Assessment*, 16, 118-134.
- Huebner, E. S., Suldo, S. M., & Valois, R. F. (2003). *Psychometric properties of two brief measures of children's life satisfaction: The Students' Life Satisfaction Scale (SLSS) and the Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale (BMSLSS)*. Paper Prepared for the Indicators of Positive Development Conference, March 12-13.
- Lackland, S. (2001). Satisfaction with life among international students: An exploratory study. *Social Indicators Research*, 53, 315-337.
- Laughlin, J. E., & Huebner, E. S. (2001). Life experience, locus of control and school satisfaction in adolescence. *Social Indicators Research*, 55, 156-183.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Dose happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131, 803-855.
- Park, N. (2004). Life satisfaction among Korean children and youth: A development perspective. *School Psychology International*, 25, 1-15.